

mechanisms and subjective value properties, which are fundamental factors in personality development of future specialists of this type of work. It is found that a special meaning for the personal development of future professionals has the content of their professional activity content that defines the format and characteristics of value-normative scope, depth, beliefs and professional ambitions, determining the completeness of their social significance.

Keywords: personality, values, values, purpose, interest, motive, need, personal development.

Отримано: 15.09.2012 р.

УДК 159.9

А.О.Яцюрин

ПОНЯТТЯ ТА ІДЕЇ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

У статті проаналізовано наукову теоретичну літературу з проблем творчості та креативності. Окреслено особливості обдарованої особистості, проаналізовано риси, які характеризують діяльність обдарованої дитини. Встановлено, що у своїй основі «творчий процес» – це такий, в результаті якого виникає дещо, що не міститься у вихідних умовах задачі чи ситуації, що, насамперед, передбачає творення нового, а творчість сама по собі достатньо суб'єктивна і передбачає, що людина набула здатності скористатися можливостями свого творчого потенціалу, креативністю тощо. Описано дослідження, які окреслюють структуру творчого потенціалу особистості.

Ключові слова: творчість, креативність, обдарована особистість, риси діяльності обдарованої дитини, творчий потенціал особистості.

В статье проанализирована научная теоретическая литература по проблемам творчества и креативности. Определены особенности одаренной личности, проанализированы черты, которые характеризуют деятельность одаренного ребенка. Установлено, что в своей основе «творческий процесс» – это такой, в результате которого возникает нечто, не содержащее в исходных условиях задачи или ситуации, прежде всего

предусматривающее создание нового, а творчество само по себе достаточно субъективная и предполагает, что человек приобрел способность воспользоваться своим творческим потенциалом, креативностью и т.д. Описаны исследования, которые определяют структуру творческого потенциала личности.

Ключевые слова: творчество, креативность, одарённая личность, особенности, которые присущи деятельности одарённого ребёнка, творческий потенциал личности.

Творчість за своєю природою є системною науковою категорією, до аналізу якої в психологічних дослідженнях застосовується системний підхід, так званий принцип триаспектності, представлений, зокрема, предметним, соціальним та особистісним аспектами тощо. Зокрема, Я.О.Пономарьов наголошує на концептуальному характері даного поняття: «Сама ж проблема наукового відкриття чітко представлена Б.М.Кедровим як комплексна. До її розв'язання має залучатися відповідний комплекс наук, кожна з яких досліджує різні сторони наукового відкриття. При цьому розвиток певної науки підпорядковується якісно різномірним закономірностям» [4, с.30].

М.Г.Ярошевський у своїх численних дослідженнях психології творчості характеризує іманентну представленість окреслених вище детермінант: «Без впровадження в галузь вивчення творчості принципів історизму, соціокультурного детермінізму і відповідної цим принципам системної практики суб'єкта ця галузь приречена на забуття» [6, с. 19]. На наш погляд, у зв'язку з окресленими в наш час в освіті та в суспільстві в цілому прогресивними тенденціями – його демократизацією, гуманізацією та ін. – даний підхід трактування творчості є достатньою мірою актуальним і методично доцільним, адже його інтеграційний характер відповідає цим непростим тенденціям. В свою чергу, все ж таки залишається досить багато питань, які недостатньо проаналізовані та розкриті в науковій царині. Зокрема, це питання розвитку креативності у підлітків в процесі шкільного навчання на матеріалі предметів гуманітарного циклу. Так, В.О.Моляко, а також науковці школи вченого, вже багато років поспіль займаються питаннями організації творчої діяльності дітей різних вікових груп та розвитком креативності особистості тощо, передусім, на заняттях з технічних, фізико-математичних дисциплін. Хоча сам В.О.Моляко неодноразово наголошував, що розвивати креативність в шкільному віці можна досить ефективно, навчаючи учнів літературі, привчаючи їх читати (а по можливості – й писати) художні твори, зокрема, поетичні. Тому *метою даної*

статті є проаналізувати поняття та ідеї сучасної психології, потрібні для дослідження креативності особистості, а в наступних наших публікаціях опишемо авторську програму розвитку креативності у підлітків на уроках зарубіжної літератури в процесі читання ними поетичних творів.

Отже, завданнями нашої статті є: 1) проаналізувати наукову теоретичну літературу з проблем творчості та креативності; 2) окреслити особливості обдарованої особистості, проаналізувати риси, які характеризують діяльність обдарованої дитини; 3) описати дослідження, які окреслюють структуру творчого потенціалу особистості.

Неабиякий внесок у дослідження творчості зроблено Д.Б.Богоявленською [1]. Її роботи, як зазначає сама вчена, слід розглядати «у світлі основних напрямків реформування сучасної школи», адже вона досліджує творчість «у тих, хто тільки починає вчитися і робить свої перші кроки на цьому шляху» [1, с. 170]. Взявши за основу теоретичні тлумачення С.Л.Рубінштейна, Д.Б.Богоявленська не замикає феноменологію креативності лише на властивостях інтелекту, а досліджує її, виходячи з особливостей особистості в цілому. Проблема творчості розглядається Д.Б.Богоявленською через поняття інтелектуальної активності – феномена саморуху діяльності особистості, яке виявляється в пізнавальній діяльності, що виходить за межі вимог даної конкретної проблемної ситуації [1, с. 170]. У цьому виході за межі заданого, у здатності до самостійного продовження пізнання поза вимогами вихідної ситуації, тобто в ситуативно не стимульованій продуктивній діяльності і приховується таємниця зовнішніх форм творчості, здатність бачити в предметі дещо нове, чого ще не бачать інші [1, с. 55]. Отже, творчий процес – це своєрідна «похідна» інтелекту, «переломленого через мотиваційну сферу особистості, яка гальмує або стимулює його прояви» [1, с. 23]. Інтелект, врешті-решт, детермінований діалектичним взаємозв'язком цих двох конструктів. Визначаючи, таким чином, природу творчості, Д.Б.Богоявленська зупиняється на іманентному її феномені – творчих здібностях особистості. Вчена вважає, що розуміння творчих здібностей людини слід розглядати як своєрідну проекцію «невирішеності до кінця проблеми природи творчості» [1, с. 49]. Хоча, на нашу думку, за умов існування всього різноманіття підходів до розв'язання даної проблеми слід виділити два основних (або фундаментальних): підхід Б.М.Теплова (дослідження творчих здібностей з огляду на індивідуально-психологічні відмінності суб'єктів) та

підхід Л.С.Виготського (дослідження творчих здібностей з урахуванням особистісних якостей людини).

В свою чергу, Д.Б.Богоявленська, спираючись власне на дослідницький досвід з проблем креативності, пропонує своє бачення даної проблеми. Вчена вважає те, що прийнято називати творчими здібностями, «з нашої точки зору є нічим іншим, як здатністю до здійснення ситуативно-нестимульованої діяльності, тобто здатністю до пізнавальної самодіяльності. Прояв останньої не обмежений сферою професій розумової праці, а характеризує творчий характер будь-якого виду діяльності» [1, с. 55]. У цьому зв'язку слід зазначити, що Д.Б.Богоявленська як синонім пізнавальної самодіяльності вживає поняття духовної активності, про яку «як про предметно-перетворювальну, незалежну від суб'єкта дійсність» також говорить у своїх дослідженнях і М.Г.Ярошевський.

Отже, Д.Б.Богоявленська, як і М.Г.Ярошевський, визначаючи природу творчості, виходить і з окреслення сутності творчого процесу, і з характеристики самого по собі творчого продукту. Цей огляд цілком збігається з нашим баченням даної проблеми, адже за такого підходу постає можливим розглядати феномен креативності не стільки з огляду на константні генетичні нейрофізіологічні особливості *hoto, творця*, скільки з урахуванням психологічних проявів *здатності індивіда до самоактуалізації* (тобто, його *пізнавальної активності*). Ми орієнтуємося на позицію О.М.Матюшкіна щодо розвитку обдарованих і талановитих дітей. Вчений вважає, що навчання і розвиток таких дітей створює ідеальну модель творчого розвитку людини, а проблему розвитку креативності слід розглядати в парадигмі діяльності, опосередкованій творчими здібностями суб'єкта [3, с. 29].

В дослідженнях О.М.Матюшкіна актуальною є ідея «від здібностей – до творчості», тому що, вважає вчений, творчі здібності і креативність імпліцитно та експліцитно взаємодетерміновані. Отже, зазначає О.М.Матюшкін, науковий сенс практичної роботи з виявлення обдарованих і талановитих дітей полягає, передусім, в тому, що вона дозволяє розкрити природу і психологічні механізми розвитку творчості [3, с. 29]. Вчений створює власну концепцію обдарованості, де остання постає передумовою творчості індивіда у будь-якій професії, а не лише в науці чи мистецтві. О.М.Матюшкін тлумачить обдарованість як передумову становлення і розвитку творчої особистості, здатної не тільки до створення нового і відкриття нових знань, але й до самовираження, до саморозкриття в літературі, мистецтві, в інших видах діяльності. Проблема вивчення творчості та креативності, зазна-

чає О.М.Матюшкін, є, безумовно, вирішальною проблемою не лише для кожної окремої людини, а й для людства в цілому [3].

Концепція творчої обдарованості О.М.Матюшкіна дозволяє стверджувати, що вчений бачить природу креативності як в діяльності людини, що створює дещо нове, так і в здатності особистості до самовираження, самоактуалізації. Концептуальні ідеї О.М.Матюшкіна з проблем творчої обдарованості були враховані у дослідженнях низки вітчизняних психологів: І.С.Аверіна, О.І.Кульчицької, В.О.Моляко, О.О.Попеля, Л.В.Попова, Н.Б.Шумакова та ін. Так, О.І.Кульчицька та В.О.Моляко, характеризуючи обдаровану дитину, виокремлюють такі її особливості:

- «Інтелектуальний потенціал: гнучкість, швидкість, точність, дивергентність, економічність мислення; чіткість зорової, слухової пам'яті, здатність до наслідування; жива увага; тривала концентрація і зосереджена увага.
- Допитливість: внутрішня пізнавальна мотивація; відкритість новому.
- Ініціатива: постійна активність і зайнятість; неабияка працездатність; любов до ризику; любов до труднощів.
- Незалежність: самостійність; прагнення до самовираження; віра у свої сили; критичність; реалістичність самооцінки.
- Наполегливість: відданість завданню; обдарованість, яка породжує почуття напруги.
- Передбачення: створення еталонів; орієнтація на майбутню перспективу; прогнозування можливостей свого розвитку.
- Оригінальність, творчість: нестандартні рішення; прагнення до творчих занять; винахідливість.
- Ерудиція: високий рівень мовної експресії, великий словниковий запас; компетентність; систематичні і міцні знання.
- Психосоціальні характеристики: почуття справедливості; прагнення до лідерства; почуття гумору» [2, с. 64–65].

Дана шкала дозволила О.І.Кульчицькій та В.О.Моляко виділити ознаки, що відрізняють обдаровану дитину:

- «дуже активна і завжди чимось зайнята. Вона прагне працювати більше за інших і займає сама себе заданою кимось програмою;
- наполегливо переслідуює поставлені перед собою цілі, хоче знати більш детально про обраний об'єкт і вимагає

додаткової інформації від дорослих, дуже багато задає питань;

- хоче вчитися, багато знати, досягати успіхів. Заняття приносять задоволення; дитина не сприймає заняття і навчання в школі як насильство над собою;
- здатна краще за інших займатися самостійно (наполегливо і завзято вимагає будь-яку інформацію про об'єкти, в умовах шкільного навчання самостійно працює з літературою, довідковим матеріалом);
- уміє критично розглядати навколишню дійсність і прагне зрозуміти сутність явищ, не задовольняючись поверхневим поясненням, навіть у разі, якщо це тлумачення для однолітків здається цілком достатнім;
- задає безліч питань і зацікавлена в задовільній відповіді на них;
- заняття в дитячому садку, а потім й уроки в школі для неї є цікавими тоді, коли використовується проблемний матеріал; однолітки ж воліють вивчати алгоритмічно сформульований і абсолютно зрозумілий матеріал;
- порівняно зі своїми однолітками, ця дитина краще за інших вміє розкривати відносини між явищами та їх причинами, знаходити спільне, маніпулювати логічними операціями, систематизувати, класифікувати тощо» [2, с. 65].

О.І.Кульчицька та В.О.Моляко наголошують, що обдарована дитина сама формулює запитання, моделює такі завдання, виконання яких вимагає відстрочки у часі, тобто мотивація діяльності має досить далеку перспективу. Вчені виокремлюють риси, які характеризують психічну діяльність обдарованої дитини:

- «інтерес до розумової діяльності;
- компетентність, не властива дітям даного віку;
- пошук причин, їх пояснення;
- допитливість розуму, прагнення відкривати і досліджувати нове (наприклад, інтерес до математичних ігор, ігор на кмітливість, інтерес до недослідженого взагалі);
- різнобічні інтереси, потреба в отриманні різноманітної інформації;
- обмірковані та достатньо широкі, різнобічні знання з предметів з різних галузей;
- хороша пам'ять, багата фантазія, уява, винахідливість;
- пристрасть до ігор, що вимагають сконцентрованої уваги і мають складні правила, уміння самостійно грати і працювати;

- добре володіння мовою, великий словниковий запас, не властивий дітям даного віку;
- завзятість, що виявляється на заняттях, пов'язаних із захопленням;
- готовність взяти участь у додаткових заходах, які активізують інтерес до навчання (конкурси, олімпіади тощо);
- вивчення найрізноманітніших книг (у тому числі – атласів, словників та енциклопедій);
- неабияка зацікавленість у науковому підході до розв'язання проблем;
- розвинене почуття справедливості;
- колекціонування, проведення експериментів в домашніх умовах;
- почуття гумору, підвищений інтерес до гумористичних малюнків;
- підвищене почуття відповідальності, акуратне виконання прийнятих зобов'язань, велика працездатність і прагнення працювати якомога більше (наддовгі домашні твори, розв'язання складних математичних задач, передчасне опрацювання матеріалу);
- хороша техніка розумової роботи (плановість, вміння складати картотеку, порядок в речах, паперах, різних атрибутах, пов'язаних із захопленням)» [2, с. 65].

О.І.Кульчицька та В.О.Моляко виокремлюють такі види обдарованості людини: наукову, художню, літературну тощо [2, с. 66–86]. Вчені виділяють п'ять аспектів обдарованості:

- «обдарованість як якісна своєрідність здібностей, що забезпечує успішне виконання діяльності;
- загальні здібності, що зумовлюють широту можливостей людини, рівень і своєрідність її діяльності;
- розумовий потенціал або інтелект; цілісна індивідуальна характеристика пізнавальних можливостей і здібностей до навчання;
- сукупність задатків, природних даних, характеристика ступеня вираження і своєрідності природних здатностей та здібностей;
- талановитість, наявність внутрішніх умов для здійснення видатних досягнень у діяльності» [2, с.23].

Близьким за змістом, але не тотожним поняттю «креативність особистості» є визначення творчого потенціалу людини. О.М.Матюшкін у авторській концепції обдарованості в основу творчого потенціалу особистості вкладає цілісну структуру твор-

чого процесу, що вміщує п'ять етапів: 1) формулювання проблеми; 2) формулювання і реалізація гіпотез; 3) інсайт; 4) експлікація знайденого рішення; 5) обґрунтування або реалізація рішення [3, с.29]. О.О.Попель, досліджуючи складові творчого потенціалу особистості емпіричним шляхом, дійшов дотепер висновку, що в нього входять: 1) вищі рівні всіх когнітивних процесів, що складають інтелектуальну обдарованість; 2) спеціальні структури мотиваційної сфери; 3) емоційні особливості особистості; 4) особливості вольової регуляції; 5) особливості самооцінки і Я-концепції в цілому [5, с. 33].

На нашу думку, найбільш ґрунтовними дослідженнями творчого потенціалу особистості слід вважати дослідження В.О.Моляко. Вчений в структурі даного феномена виокремлює:

- «здатки, здатності, які виявляються в підвищеній чутливості, певній вибірковості, перевагах, а також у динамічності психічних процесів;
- інтереси, їхня спрямованість, частота і систематичність прояву, домінування пізнавальних інтересів;
- допитливість, прагнення до створення нового, здатність до розв'язання і пошуку проблем;
- швидкість у засвоєнні нової інформації, утворення асоціативних масивів;
- здатності до постійних порівнянь, зіставлень, вироблення еталонів для подальшого відбору інформації;
- прояв загального інтелекту – засвоєння, розуміння, швидкість оцінок і вибору шляхів розв'язання, адекватність дій;
- емоційна забарвленість окремих процесів, емоційне ставлення, вплив почуттів на суб'єктивне оцінювання, вибір тощо;
- наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, працелюбність, систематичність у роботі, сміливе прийняття рішень;
- творчість – вміння комбінувати, аналізувати, реконструювати, здатність до зміни варіантів, економічність у рішеннях, використання засобів, часу і т.д.;
- інтуїтивізм – здатність до надшвидкого рішення, до висловлення самостійно сформульованих оцінок, прогнозів;
- порівняно з іншими дітьми, більш швидке оволодіння вміннями, навичками, прийомами, оволодіння технікою праці, ремісничою майстерністю;
- здатності до вироблення особистісних стратегій і тактик під час розв'язання загальних та спеціальних проблем, за-

вдань, до пошуку виходу в складних, нестандартних, екстремальних ситуаціях тощо» [2, с. 55–56].

Отже, аналіз наукової психологічної літератури дозволяє нам зробити висновок, що дотепер серед дослідників не існує єдиної думки щодо визначення понять «творчість», «обдарованість», «продуктивне мислення», «творчий потенціал» тощо. Все це, зрозуміло, дещо ускладнює наш процес аналізу та тлумачення «креативності» особистості підлітка, адже саме дана проблема цікавить нас найбільшою мірою). В цілому, підсумовуючи наявні в психологічній літературі дослідження з даної проблеми, К.В.Тейлор, розглядаючи творчість як процес розв'язання задач, виділяє шість груп визначень творчості:

1) визначення за типом «гештальт», в яких наголошується на створенні нової цілісності;

2) визначення, зорієнтовані на отримання «кінцевого продукту», або «інноваційні» дефініції, в яких наголошується на продукуванні чогось нового;

3) «естетичні» або «експресивні» визначення, в яких домінуючим є самовираження особистості;

4) «психоаналітичні» або «динамічні» визначення, а яких творчість визначається в термінах взаємодії «Я», «Воно» і «Над-Я»;

5) визначення у термінах «мислення, зорієнтованого на розв'язання», в яких наголошується не стільки на розв'язанні, скільки на самому розумовому процесі;

6) інші різноманітні визначення, які не вкладаються жодну з вищеперерахованих категорій [8, с. 121].

Е.П.Торренс, здійснивши аналіз різних підходів і визначень творчості, виділив наступні типи таких визначень:

1) визначення, що спираються на новизну як критерій творчості. Е.П.Торренс вказує, що продукування чогось нового фактично входить майже в усі визначення. Однак до самої новизни різні автори підходять по-різному. Згідно з Л.Л.Терстоном, не важливо, чи визнає ідею новою суспільство; важливо, щоб вона була новою для самого творця. М.Стайп, навпаки, вважає, що новизна має відображуватися в термінах культури, тобто, визнаватися сучасниками;

2) визначення, в яких творчість протиставляється конформності. До них відносяться формулювання Р.С.Крочфілда та Р.К.Уілсона, які, протиставляючи творчість конформності, наголошують на привнесенні оригінальності, нового погляду

на проблему тощо. Е.К.Старквезер вважає, що творча людина є вільною як від конформізму, так і від нонконформізму;

3) визначення, що вміщують характеристики самого по собі творчого процесу. Так, Т.Рібо наголошує на важливості здатності людини мислити за аналогією для розвитку творчого мислення суб'єкта. Е.К.Спірмен розглядає творче мислення як процес бачення чи створення взаємозв'язків як на усвідомленому, так і на неусвідомленому рівнях. Г.Уоллес виділяє чотири етапи творчого процесу: підготовка, інкубація, осяяння, перегляд. До цього підходу також схиляються Е. де Боно, А.Ф.Осборн, К.Патрік, С.Дж.Періс та ін. Е.П.Торренс вказує, що фактично «процес Уоллеса» полягає в основі будь-якого існуючого методу систематичного навчання суб'єкта творчому мисленню;

4) підхід з позиції визнання неабиякої ролі розумових здібностей. Дж.П.Гілфорд визначає здатність до творчості з огляду на розвиток розумових здібностей, що забезпечують, в свою чергу, творчі досягнення людини. Згідно з Дж.П.Гілфордом, творче мислення вміщує в себе дивергентну продукцію, тобто породження нової, оригінальної, незвичайної, інноваційної інформації на основі тих знань, що вже добре відомі людині;

5) підхід, що ґрунтується на визначенні рівнів творчості. К.В.Тейлор вводить у науковий обіг поняття про наступні рівні творчості:

а) експресивна творчість – зокрема, спонтанне малювання у дітей;

б) продуктивна творчість – наукові та художні продукти, які створюються в умовах вільної гри;

в) інвентивна (дослідницька) творчість, коли винахідливість виявляється не лише в творчих продуктах, а й в самому творчому акті, зокрема методах і техніках, які використовуються людиною;

г) інноваційна творчість – покращення через модифікацію;

д) породжувальна творчість – формулювання абсолютно нового для даного суб'єкта принципу або припущення, навколо якого можуть виникнути нові напрямки та школи [цит. за 7, с. 63].

Сам Е.П.Торренс пропонує вважати творчість процесом, вказуючи, що, визначивши творчість як процес, можна ставити запитання про те, який характер та тип темпераменту повинна мати особистість, щоб здійснити творчість в повному розумінні цього слова, яке саме середовище цьому сприятиме і який про-

дукт з'являється в результаті успішного завершення творчої діяльності. При цьому вчений визначає творче мислення як своєрідний процес відчуття труднощів, проблем, «інформаційних зсувів», «вितіснених» елементів, формулювання гіпотез стосовно цих елементів, верифікації та оцінки цих гіпотез; перегляд отриманих результатів і здійснення повторної, контрольної перевірки; повідомлення кінцевого, креативного результату тощо [цит. за 7, с. 64].

Отже, автори визначають здатність до творчості з урахуванням різних, інколи навіть протилежних характеристик цього процесу. Незважаючи на всі відмінності цих визначень, в них щось спільне, зокрема те, що здатність до творчості визначається як здатність створювати щось нове, оригінальне, нестандартне, якого раніше ще не було. Наприклад, коли Д.Морган розпочав власні емпіричні дослідження в цій галузі та проаналізував двадцять п'ять різних визначень творчості, загальним у них він визнав лише одне – це створення чогось унікального [цит. за 7, с. 66].

В своїй основі «творчий процес» – це такий, в результаті якого виникає щось, що не міститься у вихідних умовах задачі чи ситуації. Це, передусім, передбачає творення нового. Крім того, творчість сама по собі достатньо суб'єктивна, вона передбачає, що людина набула здатності скористатися можливостями свого творчого потенціалу, креативністю тощо.

Отже, в наступних наших публікаціях проаналізуємо сутність креативності особистості, структуру та механізми її прояву, що дозволить нам побудувати власну концепцію розвитку креативності підлітків у діяльності з читання ними поетичних творів.

Список використаних джерел

1. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д.Б. Богоявленская. – Ростов-на-Дону : Ростовский университет, 1983. – 330 с.
2. Кульчицкая Е.И. Сирень одарённости в саду творчества : [монография] / Е.И. Кульчицкая, В.А. Моляко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – 316 с.
3. Матюшкин А.М. Концепция творческой одарённости / А.М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29.
4. Пономарёв Я.А. Психология творчества : Общая, дифференциальная, прикладная / Я.А. Пономарёв, И.Н. Семёнов,

- С.Ю. Степанов и др. / [отв. ред. Я.А. Пономарёв]. – М. : Наука, 1990. – 222, [1] с.
5. Попель А.А. Психологические условия развития социальной креативности студентов в процессе профессиональной подготовки : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.07 / Александр Александрович Попель. – Нижний Новгород, 2005. – 191 с.
  6. Ярошевский М.Г. Психология творчества и творчество в психологии / М.Г. Ярошевский // Вопросы психологии. – 1985. – № 6. – С. 19.
  7. Jamison K.R. Manic-depressive illness and creativity / K.R. Jamison // *Scientific American*. – 1995. – Vol. 272. – P. 62–67.
  8. Taylor C.W. Various approaches to the definitions of creativity: The nature of creativity / C.W. Taylor / [ed. by R. Sternberg, T. Tardiff]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1988. – P. 99–126.

The article analyzes the scientific literature on the theoretical problems of art and creativity. An especially gifted person is outlined, the features that characterize the activities of the gifted child are analyzed. It is found that basically «creative process» – is such, in which there is something that is not contained in the initial conditions of the problem or situation that primarily involves creating something new. Creativity in itself is quite subjective and provides that man has acquired the ability to take advantage of their creative potential, creativity and more. We describe studies that outline the structure of the creative potential of the individual.

Keywords: creative activity, creativity, creative person, the peculiarities of the activity of the creative person, creative potential of the person.

Отримано: 24.09.2012 р.